
A nemzeti emberi jogi intézmények akkreditációja

Haász Veronika*

Az ENSZ Emberi Jogi Bizottságának ajánlása¹ nyomán a 90-es évek óta a közösség tagállamaiban sorra jönnek létre nemzeti intézmények az emberi jogok előmozdítására és védelmére. Azokban az országokban, ahol már működik hasonló intézmény, ott ezeket alakítják át, rendszerint hatáskörük kibővítésével. A nemzetközi ajánlások azt javasolják a tagállamoknak, hogy új intézményük kialakításakor az úgynevezett Párizsi Alapelveket² tekintsék zsinórmértéknek. A Párizsi Alapelvek nemzetközi jogi kötőerővel nem rendelkeznek, mégis meghatározó szerepük van: olyan minimum standardokat tartalmaznak, amellyel világosan körülhatárolhatóak a Nemzeti Emberi Jogi Intézmények (a továbbiakban: nemzeti intézmények) ismertetőjegyei. Az intézménnyé válás főbb mozzanatainak, azaz az akkreditációnak a bemutatása előtt indokoltnak tűnik az intézményekre vonatkozó legfontosabb jellemvonások kiemelése a Párizsi Alapelvek részletezése nélkül.³

I. A Nemzeti Emberi Jogi Intézményekről röviden

A nemzeti intézmények feladat- és hatáskörét tekintve a Párizsi Alapelvek hangsúlyozzák, hogy az intézményeknek a lehető legszélesebb körű mandátummal kell rendelkezniük, amely lefedi mind az emberi jogok előmozdítását, mind pedig azok védelmét. Gyakorlatilag számos olyan nemzeti és nemzetközi emberi jogi standard létezik, amelyet mandátumuk magában foglalhat. Az alapító államtól függ, hogy – az ország szükségleteihez és jogi tradícióihoz mérten – milyen feladat- és hatáskörrel ruházza fel nemzeti intézményét.

A mandátumuk közötti legfontosabb különbség, hogy rendelkeznek-e kvázi igazságszolgáltatási kompetenciával, azaz orvosolnak-e panaszokat. Nem ez ugyanis a fő tevékenységük, a Párizsi Alapelvek is lehetőségként, kiegészítő feladatként írnak erről. Ettől eltekintve, a földrajzi különbségek ellenére is, az

---

* Jogász, doktori kutatási témája a Nemzeti Emberi Jogi Intézmények. Jelenleg az Oktatási Jogok Biztosának, 2011. január 1-től a Német Emberi Jogi Intézet munkatársa.

¹ UN Doc. A/CONF. 157/23. (1993. július 12.)

² Principles relating to the status of national institutions; UN Doc. A/RES/48/134. (1993. december 20.)

³ A Párizsi Alapelvekről bővebben lásd: Haász Veronika: Nemzeti Emberi Jogi Intézmények Európában – Pódiumbeszélgetés, In: Európai Tükör, XV. évfolyam 3. szám, 2010. március.

intézmények mandátuma rendkívül hasonló. Feladataik között szerepel a nemzetközi emberi jogi standardok hazai implementációjának elősegítése, a monitoring tevékenység, a kormánynak történő tanácsadás, az állampolgárok jogtudatosítása, az oktatás és a kutatás.

Jogállásukat tekintve a Párizsi Alapelvek a személyi és anyagi függetlenséget, valamint az összetételben megnyilvánuló pluralizmust hangsúlyozzák. A nemzeti intézmények függetlensége azonban relatív, tekintve, hogy alapításuk kizárólag állami aktus eredményeként, azaz jogszabályban lehetséges, és hatásköreiket is csak a jogszabállyal tételezett mandátumuk keretei között gyakorolhatják.⁴ A pluralisztikus összetétel pontos tartalmának kibontása még várat magára, ugyanis ez a kritérium nem minden nemzeti intézmény esetében érvényesül egyenlő mértékben: van, ahol egyszemélyi vezetésű ombudsman típusú intézmények működnek, szemben a bizottsági, intézeti, tanácsadó testületi formával.

A nemzeti intézményekre vonatkozó nemzetközi ajánlások gyarapodásának köszönhetően az intézmények száma világszerte gyorsan növekszik, amellyel párhuzamosan az ENSZ emberi jogi rendszerében betöltött szerepük is egyre erősödik. Megnövekedett számuk és erősödő szerepvállalásuk közös szerv felállítását tette szükségessé az intézmények közötti munka koordinálására. A Nemzeti Emberi Jogi Intézmények Nemzetközi Koordinációs Bizottságát (a továbbiakban: Koordinációs Bizottság) 1993-ban Tunéziában a nemzeti intézmények második nemzetközi értekezletén alapították.⁵ A Bizottság legfőbb feladata, hogy a Párizsi Alapelvekkel összhangban segítse új nemzeti intézmények létesítését vagy a már meglévők fejlesztését.⁶ A vezetői teendőket a Bizottság Hivatala látja el, amely tizenhat, régióként (Afrika, Amerika, a Csendes-óceán térsége, Európa) négy tagintézményből áll, munkáját titkárság segíti.

II. Az Akkreditációs Albizottság

2000-ben a Koordinációs Bizottság létrehozta Akkreditációs Albizottságát (a továbbiakban: Albizottság) azzal a céllal, hogy az intézmények alapításában még hatékonyabban működhessen közre. Az Albizottság feladata az, hogy az ügynevezett akkreditációs eljárást lefolytassa, és ajánlásokat tegyen az akkreditációért folyamodó intézmények elismerésére és besorolására. Az Albizottság felállítását célzó előkészítő dokumentumok kiemelték, hogy minden tagsággal kapcsolatos kérdésről az Albizottság dönt, kedvezőtlen döntés pedig nem születhet az intézményekkel történt előzetes konzultáció nélkül, illetve az információcserének egyébként is intenzívnek kell lennie az eljárás részt vevői

⁴ United Nations / Centre for Human Rights: National Human Rights Institutions: A Handbook on the Establishment and Strengthening of National Human Rights Institutions for the Promotion and Protection of Human Rights, Professional Training Series No. 4, New York, Geneva, 1995, 68. bekezdés.

⁵ A Koordinációs Bizottságról bővebben lásd: Haász Veronika: A Nemzeti Emberi Jogi Intézmények Nemzetközi Koordinációs Bizottsága, In: Fundamentum, XIV. évfolyam 2. szám, 2010. június.

⁶ Association International Coordinating Committee of National Institutions for the Promotion and Protection of Human Rights Statute of 30 July 2008, módosítva: 2009. március 24. (a továbbiakban: Alapszabály), 5. cikk.

között.⁷

Összetételére nézve az Albizottság a négy régió egy-egy képviselőjéből áll, akiket három évre neveznek ki, az elnököt pedig rotációs rendszerben egy évre választják a tagok.⁸ Üléseit évente két alkalommal, a Koordinációs Bizottság általános találkozóinak keretében tartja. Az ENSZ Emberi Jogi Főbiztosának Hivatala (a továbbiakban: OHCHR) állandó megfigyelőként vesz részt az üléseken, nemzeti intézményekért felelős részlege pedig titkári minőségében is segíti a Koordinációs Bizottság (és ezáltal az Albizottság) munkáját, pénzügyi és technikai támogatást nyújtva a különböző találkozók, munkacsoporti ülések megszervezéséhez.

Az Albizottság tagjai jelenleg: a Togói Emberi Jogi Bizottság, a Kanadai Emberi Jogi Bizottság, a Koreai Köztársaság Nemzeti Emberi Jogi Bizottsága, valamint a Német Emberi Jogi Intézet. A legutóbbi találkozót 2010. október 10-15. között tartották Genfben, ahol Algéria, Azerbajdzsán, Bosznia és Hercegovina, Kongó, az Egyesült Királyság, Honduras, Marokkó, Nigéria és Szlovákia akkreditációs kérelméről döntöttek.

III. Az akkreditációs státuszok

Az Albizottság az intézmények besorolására jelenleg három kategóriát használ.⁹ Az akkreditációs eljárás során azt vizsgálják, hogy a jelentkező milyen mértékben felel meg a Párizsi Alapelveknek, és ahhoz képest szerez A-, B- vagy C-státuszt. Abban az esetben, ha minden kritériumnak eleget tesz, A-státuszt kap, amellyel a Koordinációs Bizottság teljes jogú tagjává válik. Emellett az – ENSZ reform keretében, az Emberi Jogok Bizottsága jogutódjaként 2006-ban létrehozott – Emberi Jogi Tanács lehetővé teszi az A-státuszú intézmények számára, hogy munkájában tevékenyen vegyenek részt: felszólalhatnak a Tanács ülésein, ahol saját ülésrendjük van, és írásos nyilatkozatokat nyújthatnak be.¹⁰ 2010 júniusában 67 intézmény rendelkezik A-státusszal.¹¹

2008 áprilisa előtt az A(R) kategóriába került az az intézmény, amelyik hiányos akkreditációs kérelmet nyújtott be. Az Albizottság felhagyott a kategória alkalmazásával¹² azon az ésszerű alapon, hogy az akkreditációhoz az is hozzá tartozik, hogy az intézmények kellőképpen alátámasszák arra vonatkozó állításait, hogy mennyire felelnek-e meg a Párizsi Alapelveknek. Ez a besorolás értelemszerűen csak azoknál az intézményeknél fordul még elő, amelyeket 2008 áprilisa előtt akkreditáltak.

⁷ UN Doc. E/CN.4/1999/95. (1999. február 3.), 50. bekezdés.

⁸ Az Alapszabály 1. számú melléklete: Rules of Procedure for the ICC Sub-Committee on Accreditation of 14 September 2004, módosítva: 2008. április 15. (a továbbiakban: akkreditációs eljárási szabály), 2. szabály.

⁹ Uo. 5. szabály.

¹⁰ UN Doc. A/HRC/13/44. (2010. január 15.), 74. bekezdés.

¹¹ Az intézmények akkreditációs listáját lásd:

http://www2.ohchr.org/SPdocs/NHRI/Chart_Status_NIs.doc. (2010. október 10.)

¹² Report and Recommendations of the Sub-Committee on Accreditation (2008. április 21-23.), 1.6 bekezdés; <http://www.nhri.nic.in/2008/Report%20Sub-Committee%20April%202008.pdf>.

Amennyiben egy intézmény többé-kevésbé megfelel a követelményeknek, de nem minden feltételnek tesz eleget, B-státuszt szerez. Ezzel együtt megfigyelői státuszt kap az intézmények nemzetközi találkozóin, ahol felszólalhat, de nem szavazhat.

Az akkreditációs státuszért folyó intézmények rendszerint kétféle stratégia közül választanak. Vagy megtesznek mindent az A-státusz elnyeréséért, és ennek érdekében viszonylag hosszabb ideig dolgoznak azon, hogy a Párizsi Alapelvekkel teljesen összhangban legyenek, vagy pedig kevesebb munkával a B-státusz megszerzésére törekszenek, és miután bekerültek az intézmények körforgásába, mint „belső megfigyelő” dolgoznak azon, hogy legközelebb feljebb léphessenek, azaz elnyerhessék az A-státuszt.

Amíg a Párizsi Alapelvek nem kerülnek teljes egészében elismerésre, az adott intézmény C kategóriába kerül. Ezek az intézmények is megfigyelőként részt vehetnek a nemzetközi találkozókön, de ott nem szólalhatnak fel, és természetesen nem is szavazhatnak. A szabályozás érdekessége, hogy a Koordinációs Bizottság Alapszabálya egyáltalán nem említi ezt a kategóriát, ugyanakkor az 1. számú mellékletben feltűnik.¹³ 2010 júniusában világszerte tíz intézmény rendelkezik C-státusszal. A kialakult gyakorlat sincs teljesen összhangban a szabályozással, mert miközben az akkreditáció eljárási szabálya fogalommagyarázatában a C kategória kifejezetten nem státuszt jelent,¹⁴ a gyakorlatban ez mégis egyfajta státusz, hiszen a Koordinációs Bizottság hozzájárulásával megfigyelőként részt vehetnek a közös munkában.

IV. Az akkreditáció jelentősége

Azoknak a nemzeti intézményeknek, amelyek részt kívánnak venni a nemzeti intézmények közös nemzetközi munkájában, mindenképpen alá kell vetniük magukat az akkreditációs procedúrának. Ez teszi lehetővé számukra, hogy – státuszuktól függően – részt vegyenek, szavazzanak, és tisztséget töltsenek be a Koordinációs Bizottság általános találkozóin és nemzetközi konferenciáin. Ez a nemzetközi szerep magában foglalja egyúttal a szélesebb nemzetközi arénában való jelenlétet is. Mind az Emberi Jogi Tanács és annak általános emberi jogi ellenőrző mechanizmusa (UPR), amelynek keretében valamennyi ENSZ tagállam emberi jogi gyakorlata vizsgálat tárgya, mind a nemzetközi szerződésekben foglalt testületek figyelemmel vannak a nemzeti intézmények akkreditációs státuszára, amikor adott állam emberi jogi helyzetét vizsgálják. Ezek a nemzetközi emberi jogi mechanizmusok egyre inkább úgy tekintenek az akkreditált nemzeti intézményekre, mint a nemzetközi eljárások fontos szereplőire, akik hozzájárulnak a nemzetközi emberi jogi standardok népszerűsítéséhez és implementációjához.¹⁵ Kiemelkedő szerepet töltenek be a nemzetközi egyezményekhez való csatlakozás

¹³ Akkreditációs eljárási szabály, 5. szabály.

¹⁴ Az Alapszabály 1.1 bekezdése a szavazati joggal rendelkező és nem rendelkező tagokról.

¹⁵ Lásd pl. a Fogyatékossgal élő személyek jogairól szóló egyezmény 33. cikk (2) bekezdését; továbbá a kínzás és más kegyetlen, embertelen vagy megalázó büntetések vagy bánásmódok elleni nemzetközi egyezményhez fűzött fakultatív jegyzőkönyv 18. cikk (4) bekezdését.

szorgalmazásában, a szerződéses testületeknek címzett állami jelentések elkészítésében, valamint a különböző ajánlások hatékony és teljes implementációjának monitorozásában.¹⁶ Az akkreditáció jelentőségének növekedéséhez kétségtelenül hozzájárult az is, hogy az akkreditált intézmények felszólalhatnak az Emberi Jogi Tanácsban.

Az eljárásban való részvétel kihat az intézmények nemzeti jogállására is. Az akkreditációs felülvizsgálat során a Párizsi Alapelveknek való megfelelés, azon belül is az adott intézmény függetlensége a vizsgálat egyik fontos tárgya, amelyről független nemzetközi testület nyilatkozik. Az, hogy a nemzeti intézményeket az intézményekből álló Albizottság akkreditálja, és nem pedig az ENSZ valamelyik szerve, biztosítja, hogy a nemzeti intézmények a kormányoktól függetlenül jönnek létre, és mint ilyenek, érinthetetlenek a mindenkori állami vezetés számára. Függetlenségüket az államnak is el kell fogadnia és tiszteletben kell tartania. Ez az erős, nemzetközileg is elismert függetlenség sokszor jelenti az intézmények akkreditációjának belső gátját. Az állami vezetők gyakran gondolják úgy, hogy nem fűződik érdekük az ilyen mértékben független intézmény létehez. Holott könnyen belátható, hogy adott állam hazai és nemzetközi szintű megítélését javítja, ha azáltal is hozzájárul az emberi jogok védelméhez, hogy erős jogvédelmi rendszert épít ki, amelynek vitathatatlan eleme a nemzeti emberi jogi intézmény felállítása.

Az akkreditáció jelentőségét növeli az a tény is, hogy ez nem egy egyszeri eljárás, hanem folyamat: állandó felülvizsgálatot jelent, amelynek során a Párizsi Alapelvekkel való összhangot folyamatosan ellenőrzik. A Koordinációs Bizottság Alapszabálya ugyanis bevezette a már akkreditált intézmények időszakos felülvizsgálatát,¹⁷ amelynek értelmében az A-státuszú intézmények akkreditációs státuszát ötévente megvizsgálják. Habár az Alapszabály csak az A-státuszú intézményeket említi, az Albizottság egyik döntése nyomán,¹⁸ 2009 óta a B-státuszúakat is eljárás alá vonják.

Az első és az ötévente bekövetkező akkreditáción kívül létezik még két további eset, amikor egy korábban már akkreditált intézmény státuszát ismét megvizsgálják. Az Alapszabály értelmében a nemzeti intézmények kötelesek jelezni a Koordinációs Bizottság elnökének, ha körülményeikben olyan változás állt be, amely kihatással lehet a Párizsi Alapelvekkel való konformitásukra.¹⁹ Az elnök ezeket a változásokat közli az Albizottsággal, amely lefolytatja eljárását, de hivatalból is indulhat eljárás.²⁰ A Koordinációs Bizottság elnöke vagy az Albizottság bármely tagja kezdeményezhet ugyanis felülvizsgálatot, ha tudomására jut, hogy egy – a korábbi eljárási szabályok²¹ alapján akkreditált – A-státuszú intézmény

¹⁶ Conclusions of the International Roundtable on the Role of National Human Rights Institutions and Treaty Bodies (Berlin, 2006. november 23-24.); UN Doc. HRI/MC/2007/3, 4. oldal.

¹⁷ Alapszabály, 15. cikk.

¹⁸ Report and Recommendations of the Session of the Sub-Committee on Accreditation (2009. március 26-30.), 2.6 bekezdés;
[http://www.nhri.net/2009/SCA_REPORT_March%202009%20Session_\(English\).pdf](http://www.nhri.net/2009/SCA_REPORT_March%202009%20Session_(English).pdf).

¹⁹ Alapszabály, 16.1 cikk.

²⁰ Alapszabály, 16.2 cikk.

²¹ Rules of the International Coordinating Committee of National Institutions for the Promotion and Protection of Human Rights of 15 April 2000 (a továbbiakban: a Koordinációs Bizottság régi eljárási

releváns körülményeiben változás állt be.

Az utóbbi években aggasztó jelenség tűnt fel az Európa Tanács Emberi Jogi Biztosának gyakorlatában. Nevezetesen az, hogy a Párizsi Alapelvekkel konformnak nevezi azokat az intézményeket is, amelyek nem rendelkeznek széleskörű mandátummal, csupán a függetlenség követelményének tesznek eleget.²² Ez a gyakorlat azonban ellentmond az akkreditáció lényegének. Valójában csak a Koordinációs Bizottság égisze alatt végbemenő akkreditációs eljárás eredményezheti a Párizsi Alapelvekkel való konformitás megállapítását, amely eljárást az ENSZ is elismer. Ez a jelenség veszélyezteti az intézmények osztályozásának rendszerét is, mert csak az A-státuszú intézmények tesznek eleget a Párizsi Alapelvek összes követelményének. Ha valamely intézmény mandátuma nem kellően széleskörű, az akkreditációs eljárás során még mindig kaphat B-státuszt, de semmi esetre sem tekinthető a Párizsi Alapelvekkel konformnak.

V. Az akkreditációs eljárás

A nemzeti intézmények akkreditációja kezdetben „puha”, szabályok nélküli eljárás volt. Sem a Koordinációs Bizottság régi eljárási szabályai, sem pedig az akkreditációs eljárási szabályok nem adtak támpontot arra nézve, hogy adott nemzeti intézmény mikor tekinthető a Párizsi Alapelvekkel konformnak. Irányelvek hiányában az Albizottság tulajdonképpen magára maradt, és eljárása nyomán neki kellett kialakítania az ezzel kapcsolatos követelményeket. Ez a bizonytalan gyakorlat és az akkreditációs kérelmek megnövekedett száma szükségessé tette az akkreditációs eljárás teljes körű átgondolását. 2006-ban a Koordinációs Bizottság munkacsoportot hozott létre az eljárás felülvizsgálatára. A vizsgálat célja az eljárás hitelességének, hatékonyságának és pártatlanságának megerősítése volt. Ennek érdekében a munkacsoport javaslatokat tett arra, hogy az eljárást hogyan lehet még átláthatóbbá, szigorúbbá és függetlenebbé tenni. A munkacsoport három területet vizsgált: (1) az Albizottság összetételét, szerepét és kötelezettségeit, (2) magát az akkreditációs eljárást és (3) az akkreditációs besoroláshoz szükséges kritériumok lényegi elemeit. A vizsgálat megállapításait munkadokumentumban²³ rögzítették, majd bekerültek a Koordinációs Bizottság régi eljárási szabályába²⁴ és az akkreditációs eljárási szabályba.²⁵ A munkacsoport ajánlásai az eljárás tökéletesítését szolgálták, különösen:

- a fellebbezési lehetőség bevezetésére;
- a benyújtott dokumentáció szigorúbb vizsgálatára;
- a még inkább intézményre szabott ajánlásokra;

---

szabály). 2008-ban az Alapszabály magába olvasztotta.

²² Background paper of the 10th Round Table of European Ombudsmen and the Council of Europe Commissioner for Human Rights with the special participation of NHRIs (Athén, 2007. április 12-13.); CommDH/Omb-NHRI (2007) 1 Rev 3, 11. bekezdés.

²³ Decision Paper on the Review of ICC Accreditation Procedures for National Human Rights Institutions (NHRIs) of April 2008; http://www.nhri.net/pdf/Draft_Report_17th%20Session_ICC.pdf.

²⁴ Az Alapszabályba való beemelése után vö. az Alapszabály következő cikkeivel: 10, 11.1, 12, 14, 15, 16.3, 18, 19, 20, 21, 22, 24.1, 38.

²⁵ Vö. az akkreditációs eljárási szabály következő pontjaival: 2.2, 3.4, 3.5, 4.4, 4.5, 5, 6.2, 6.3.

- az Albizottság ajánlásainak szélesebb körű terjesztésére vonatkozó előírásokkal.²⁶

Az Albizottság a fenti reform elindítását, valamint a Koordinációs Bizottság Alapszabályának 2008-as életbe lépését követően sem hagyott fel az eljárás tökéletesítésével. Döntéseit korábban kizárólag az intézmények által rendelkezésre bocsátott információk alapján hozta, ezért nem volt tudomása arról, hogy milyen az adott intézmény társadalmi megítélése. 2009 márciusa óta az Albizottság külső forrásokat is bevon az eljárásba. Annak érdekében, hogy az adott intézmény által összeállított anyag tartalmát ellenőrizze, kiegészítő információkat fogad a civil társadalomtól, a Koordinációs Bizottság titkársága pedig az ENSZ-nek az érintett országban jelen lévő irodájával veszi fel a kapcsolatot, és kér tőle információkat. Az intézmények regionális koordinációs bizottságait is bevonják a folyamatba: képviselőik az Albizottság üléseinek állandó meghívottjaiként szükség esetén ismertetik az adott régió jellemzőit.²⁷ A különböző szereplők közreműködése az eljárás során abban segíti az Albizottságot, hogy jobban megértse az intézmények jogi és politikai környezetét, és ezáltal kellően megalapozott döntést hozzon. Emellett a civil társadalom és az ENSZ helyi irodáinak bevonása a folyamatba növeli az eljárás hitelességét is.

A Koordinációs Bizottság azáltal járult hozzá az eljárás fejlesztéséhez, hogy megalkotott néhány hivatalos dokumentumot,²⁸ amelyek tájékoztatást nyújtanak az intézményeknek arról, hogy hogyan állítsák össze akkreditációs kérelmüket, mely határidőkre figyeljenek oda, és mire számítsanak az eljárás során. Bármely nemzeti intézménynek, amely a Koordinációs Bizottság tagja szeretne lenni, vagy re-akkreditáltatni szeretné magát, ezt jeleznie kell a Koordinációs Bizottság elnökénél és a titkárságon keresztül az alábbi dokumentációt szükséges benyújtania:

- a működése alapjául szolgáló joganyag másolatát;
- szervezeti felépítésének vázlatát, amely magában foglalja a személyzeti felépítést és az éves költségvetést;
- legutóbbi éves beszámolója másolatát, amely egy évnél nem lehet régebbi;²⁹
- részletes nyilatkozatot arról, hogy mennyiben felel meg a Párizsi Alapelveknek, vagy pedig kivonatot arról, hogy milyen feltételeknek nem felel meg, és mit kíván tenni azok teljesítéséhez;
- bármely egyéb releváns dokumentumot.³⁰

²⁶ Annual Report of the UN High Commissioner for Human Rights and reports of the Office of the High Commissioner and the Secretary-General: Process currently utilized by the International Coordinating Committee of National Institutions for the Promotion and Protection of Human Rights to accredit national institutions in compliance with the Paris Principles of 18 January 2010; UN Doc. A/HRC/13/45, 7. bekezdés.

²⁷ Uo. 11-12. bekezdés.

²⁸ Guidelines for Accreditation & Re-Accreditation of National Human Rights Institutions to the International Coordinating Committee of National Human Rights Institutions of 30 July 2008, módosítva: 2009. március 24. (a továbbiakban: Irányelvek); <http://www.nhri.net/2009/Guidelines%20for%20accreditation%20application%20June%202009%20ENGLISH%20.pdf>. Valamint az Irányelvek 1. sz. melléklete, ICC SCA General Observations (a továbbiakban: Általános észrevételek).

²⁹ Általános észrevételek, 6.7 bekezdés.

Az utóbbi években jelentősen megnőtt az akkreditációs kérelmek száma. Ez köszönhető egyrészt az intézményalapítási kedv növekedésének, másrészt az ötévente végbemenő re-akkreditáció bevezetésének. Annak érdekében, hogy továbbra is biztosítani tudják az eljárás hatékonyságát és eredményességét, az Albizottság az alábbi követelményeket támasztja a jelentkezőkkel szemben:³¹

- a határidőket szigorúan be kell tartani;
- a lehető legteljesebb anyagot kell benyújtani;
- a dokumentumokat hivatalos formában kell benyújtani;³²
- az anyagokat mind nyomtatott, mind pedig elektronikus formában be kell nyújtani;
- a jelentkezőnek kell vállalnia a felelősséget azért, hogy az akkreditációhoz szükséges dokumentációt a titkárság megkapja.

A nemzeti intézmény a fenti keretszabályoknak eleget téve kezdeményezheti az akkreditációt. Az intézmények közössége támogatja az erős nemzeti emberi jogvédelmi rendszer kialakítását az ENSZ tagállamaiban, elsősorban országonként egy nemzeti intézmény felállításával. Ugyanakkor kivételes esetben adott államnak több akkreditált intézménye is lehet. Ez elsősorban akkor fordulhat elő, ha az intézmények mandátuma eltér egymástól. Az újabb intézmény akkreditációs kérelméhez csatolni kell az adott ország kormányának írásbeli jóváhagyását, valamint az intézmények írásos megegyezését, amelyből kiderül, hogy az NKB-ban hogyan kívánják megosztani az őket megillető jogokat. Ennek a megállapodásnak tartalmaznia kell a nemzetközi emberi jogi rendszerben való részvételükről szóló rendelkezést is.³³

Az akkreditációs kérelmeket az Albizottság soron következő ülése előtt legalább négy hónappal kell eljuttatni a titkárságra.³⁴ A titkárság megosztja a beérkezett anyagot az Albizottság négy tagjával, és összefoglalót készít a rendelkezésére álló összes anyagból. Ezt az Albizottság tagjain kívül eljuttatja a jelentkező intézményeknek, továbbá az OHCHR illetékes munkatársaihoz is, akik az akkreditációs ülésen majd ennek alapján mutatják be az éppen tárgyalt intézmény országának emberi jogi helyzetét. Ebben az előzetes eljárásban a titkárság gyakran keresi meg a jelentkező intézményeket további információk beszerzése vagy valamely állítás tisztázása céljából. Az intézményeknek egy hetük van arra, hogy írásban reagáljanak az összefoglalóra, mielőtt az Albizottság áttekintené a jelentkezésüket.³⁵ Íratlan szabály, hogy a titkárság által készített összefoglaló jelenti az Albizottság tanácskozásának alapját, mivel az minden releváns információt tartalmaz, beleértve a külső forrásoktól származó kiegészítő információkat is.

---

³⁰ Alapszabály, 10. cikk.

³¹ Általános észrevételek, 6.1 bekezdés.

³² Alapszabály, 10. cikk.

³³ Általános észrevételek, 6.6 bekezdés.

³⁴ Akkreditációs eljárási szabály, 3.4 szabály.

³⁵ Irányelvek, 2. o.

A Párizsi Alapelveknek való megfelelésről szóló nyilatkozat³⁶ a dokumentáció másik fontos részét jelenti, amelynek tartalmát eredeti dokumentumokkal kell alátámasztani. A nyilatkozatban az intézményeknek választ kell adniuk az alapítás; a függetlenség; az összetétel, a tagok kinevezése; a szervezeti infrastruktúra; a munkamódszerek; a feladat- és hatáskörök, valamint a külkapcsolatok kérdésére.

Az Albizottság ülése alatt a párbeszéd és az információcsere az intézményekkel folyamatos. A titkárság az ülés ideje alatt is kap anyagot az intézményektől általában e-mailen keresztül, amelyet az addig összegyűjtött összes dokumentációval együtt az Albizottság tagjainak rendelkezésére bocsát. Az Albizottság előre meghatározott ütemterv szerint dolgozik, és körülbelül tíz intézmény akkreditációs kérelmét tekinti át három-négy napos ülése során. Mivel a kérelmek száma év közben folyamatosan változik, ezért ez az ütemterv is állandóan módosul.³⁷ Nemzeti intézményeket képviselő kapcsolattartók nem lehetnek jelen az Albizottság ülésein, de telefonon elérhetőnek kell lenniük, mivel a telefonos interjú az eljárás fontos részét képezi. Ennek során az Albizottság olyan adatokra, körülményekre kérdez rá, amelyek nem világosak számára.

Miután az ítések áttekintették adott intézmény anyagát, megegyezésre jutnak abban, hogy milyen akkreditációs státuszra tegyenek javaslatot. Az Albizottság a döntéséről értesíti az intézményeket, amelyeknek huszonnyolc napjuk van a válaszadásra. Ezután a titkárság továbbítja az ajánlásokat a Koordinációs Bizottság Hivatalának tagjai felé, akiknek húsz nap áll rendelkezésükre, hogy jóváhagyják azokat vagy kifogással éljenek, amelyet az Albizottság elnöke, illetve a titkárság felé jeleznek. Amennyiben legalább két különböző régió legalább négy tagja él ugyanolyan kifogással, a Hivatal soron következő ülésén ismét napirendre tűzi az ajánlást. A Hivatalnak az akkreditáció tárgyában hozott döntése végleges.³⁸

A jóváhagyott akkreditációs státusz jelenthet új akkreditációs besorolást vagy a már létező akkreditációs státusz megváltozását, bizonyos esetekben felfüggesztését, elvesztését. Az, hogy adott intézmény korábbi besorolása miként változik meg, attól függ, hogy történt-e változás a Párizsi Alapelvekkel való konformitás tekintetében. Amennyiben az intézmény az eljárás során igazolja, hogy kedvezően változtak a körülményei, magasabb besorolást kaphat. Nyilvánvalóan ennek az ellenkezője is bekövetkezhet, ha a körülmények kedvezőtlenül alakultak. Mivel az A-státusztól való megfosztás súlyos döntés, arra csak akkor kerülhet sor, ha az adott intézmény lehetőséget kapott, hogy egy éven belül bizonyítsa, hogy még mindig a Párizsi Alapelvekkel összhangban működik.³⁹ Az akkreditációs státuszt felfüggesztik, ha az intézmény nem tartja be a határidőket.⁴⁰ Az akkreditációs státusz legfeljebb egy évre függeszthető fel, és csak abban az esetben, ha az intézmény a Koordinációs Bizottság elnökének benyújtott írásos

³⁶ Template for the Statement of Compliance with the Paris Principles; <http://www.nhri.net/2009/Template%20statement%20of%20compliance%20June%202009%20ENGLISH.doc>.

³⁷ Az Akkreditációs Albizottság ütemtervét a 2009-2013-as időszakra lásd: http://www2.ohchr.org/SPdocs/NHRI/Calendar_2009-%202013.doc.

³⁸ Irányelvek, 3. o.; Alapszabály, 12. cikk; akkreditációs eljárási szabály, 6.1 szabály.

³⁹ Alapszabály 18. cikke.

⁴⁰ Általános észrevételek, 6.1 bekezdés, valamint Alapszabály, 19. cikk.

indokolásában sürgető és kivételes körülményekre hivatkozik.⁴¹ Az intézmény, amelynek A-státuszát felfüggesztették, nem szavazhat a Koordinációs Bizottságban, és elveszíti a státusszal járó egyéb jogosultságait is.⁴² A felfüggesztés ideje alatt az intézménynek re-akkreditációra irányuló kérelmet kell benyújtania, különben akkreditációs státuszát végleg elveszti.⁴³ A besorolás elvesztését eredményezi az is, ha az eljárás alá vont intézmény – a korábban már említett hivatalból indított vizsgálat során – tizennyolc hónapon belül nem nyújtja be a hiányzó dokumentumokat.⁴⁴

VI. Az akkreditáció jövőbeli fejlesztésének irányai

A Koordinációs Bizottság által kialakított akkreditációs eljárás a kezdetek óta folyamatosan fejlődik. A fejlesztés fontos része az Albizottság úgynevezett Általános észrevételeinek⁴⁵ írásba foglalása és folyamatos bővítése, amelyre az akkreditációs eljárási szabály kifejezetten utal.⁴⁶ Az Albizottság 2006 októbere óta adja ki ajánlásai mellékleteként Általános észrevételeit, amelyek a Párizsi Alapelvek implementációjához nyújtanak segítséget. Jelentősége, hogy ezáltal is sürgeti a nemzeti intézmények fejlődését, ösztönzi az államokat, és megerősíti az akkreditációs felülvizsgálati eljárást.⁴⁷ Az Általános észrevételek jelenlegi listája nem végleges és kimerítő, az Albizottság ezt féléves ülései során várhatóan tovább fogja bővíteni.⁴⁸

2009-ben a Koordinációs Bizottság tagjai Rabatban találkoztak, és egy hároméves stratégiai terv felállításában állapodtak meg.⁴⁹ A terv kiemeli a Koordinációs Bizottság hat stratégiai célkitűzését, köztük az akkreditációs eljárás fenntartását és megerősítését, amelynek elérése érdekében nyolc teendőt jelöl meg.⁵⁰ Elsőként, a nemzeti intézmények jobb felkészítését az akkreditációra. Ehhez az Albizottság szorosabban kíván együttműködni az intézményekkel, hogy azok megértsék az ajánlásokban lefektetett követelményeket és a kérelmek értékelésének kritériumait. Azt reméli, hogy ezáltal az intézmények jobb jelentéseket fognak készíteni, amely megkönnyíti a döntéshozatalt. Másodikként, az Albizottságnak adott intézményre szabva kell megszövegeznie ajánlását. Az

⁴¹ Általános észrevételek, 6.2 bekezdés (a) pont.

⁴² Általános észrevételek, 6.4 bekezdés.

⁴³ Általános észrevételek, 6.2 bekezdés (b)-(c) pont.

⁴⁴ Alapszabály, 20. cikk.

⁴⁵ Ld. 28. lábjegyzet.

⁴⁶ Akkreditációs eljárási szabály, 6.2 és 6.3. szabály.

⁴⁷ Discussion Paper on the Proposed Review of the General Observations Developed by the ICC SCA (Genf, 2010. március 29. – április 1.), 8.o.; http://www.asiapacificforum.net/services/international-regional/icc/sub-committee-on-accréditation/downloads/sca-reports/SCA_Report_March_2010.doc.

⁴⁸ Uo. 3. o.

⁴⁹ A Koordinációs Bizottság Stratégiai tervéről bővebben lásd: Haász Veronika: A Nemzeti Emberi Jogi Intézmények Nemzetközi Koordinációs Bizottsága, In: *Fundamentum*, XIV. évfolyam 2. szám, 2010. június.

⁵⁰ A Koordinációs Bizottság Stratégiai terve a 2010-2013-as időszakra, amelynek harmadik tervezetét lásd: http://www.asiapacificforum.net/services/international-regional/icc/icc-meetings/downloads/icc-23-speeches-and-documents/ICC_Strategic_Plan_2010-2013_Draft.DOC.

Albizottság – harmadikként – arra törekszik, hogy átláthatóbbá tegye az eljárást. Célja, hogy az intézmények megértsék és támogassák az eljárást és az ott született ajánlásokat, illetve tájékozottabbak legyenek a Párizsi Alapelvekben lefektetett, rájuk vonatkozó követelményekről. Negyedikként, az eljáráshoz való hozzáférést kívánják javítani. A hozzáférhetőség fontos feltétele, hogy az ajánlásokat lefordítsák a Koordinációs Bizottság négy munkanyelvére (angol, francia, spanyol, arab), megkönnyítsék a civil társadalom részvételét a folyamatban, az Általános észrevételeket folyamatosan bővítsék, és proaktív módon ösztönözzék a nemzeti intézményeket, hogy kérelmezzék akkreditációjukat. Ötödikként, szükség van technikai segítségnyújtásra, azaz képzési anyagok és a jó gyakorlatról szóló kézikönyvek terjesztésére, valamint a Koordinációs Bizottság tagjai tapasztalatainak átadására az A-státusszal nem rendelkező intézmények számára, hogy magasabb besorolást kaphassanak. Hatodikként, speciális, de nem ritka eset, hogy a fenyegetett intézményeknek van szükségük azonnali segítségre. Hetedikként, fejleszteni kell az Albizottság ajánlásainak szisztematikus nyomon követését. Ezeknek az ajánlásoknak ugyanis iránymutatásul kell szolgálni nem csak a címzett intézmény, hanem a többi intézmény számára is. Azáltal, hogy a nemzeti kormányokat jobban informálják a teendőkről, a nemzeti intézmények is egyre inkább felismerik, mit kell tenniük annak érdekében, hogy a Párizsi Alapelvekkel való konformitásukon javítsanak. Nyolcadikként, szeretnék az A-státuszú intézmények elismertségét és hitelességét a nemzeti, regionális és nemzetközi szinten fokozni. Annak érdekében, hogy az A-státuszú intézmények szerepét, valamint az akkreditációs eljárás jelentőségét megismertessék a közvéleménnyel, szükség van a partnerek, a nemzetközi és regionális emberi jogi mechanizmusok fokozott bevonására az akkreditáció folyamatába.

A fenti akkreditációs fejlesztési célok mielőbbi megvalósítását az indokolja, hogy az akkreditált nemzeti emberi jogi intézmények napjainkra az emberi jogok fontos információs forrásai lettek. A beléjük vetett bizalom a Koordinációs Bizottság felelősségévé teszi, hogy képessé tegye az intézményeket arra, hogy ezzel a szereppel és a rájuk nehezedő megnövekedett teherrel megbirkózzanak. A Koordinációs Bizottság érdeke is, hogy tovább javítsa akkreditációs eljárását azáltal, hogy növeli annak hitelességét, értehetőségét és hasznosságát, hogy az ésszerű és kiszámítható vizsgálati mechanizmus legyen.⁵¹

---

⁵¹ Discussion Paper (Genf, 2010. március 29. – április 1.), 3. o.